

NI LEPŠEGA PLEZANJA OD TISTEGA V DOLOMITIH

DVESTO METROV ZAMAKNJENOSTI

PETER ČIŽMEK

Nobena druga žival na farmi ni mogla dlje kot do črke A. Pokazalo se je celo to, da si nekatere manj pametne živali ne morejo zapomniti niti Sedmih zapovedi. Debelinko je o tem mnogo razmišljal in končno prišel do sklepa, da je vseh Sedem zapovedi mogoče izraziti kratko v eni sami paroli: »Štiri noge dobro, dve nogi slabo.« Rekel je, da vsebuje ta parola bistveno načelo animalizma. Kdor jo bo skrbno proučil, bo varen pred človeškimi vplivi. Perutnina je spočetka nekaj ugovarjala, kajti zdelo se je, da imajo tudi ptice dve nogi, vendar jim je Debelinko dokazal, da ni tako.

»Ptičje peruti,« jim je rekel, »so organi pogajanja in ne manipulacije. Zaradi tega jih je treba smatrati za noge. Bistvena karakteristika človeka pa je roka, ki je orodje, s katerim počenja vse svoje hudobije.«

(George Orwell: Živalska farma)

DVIGNJENI PALCI

Na cesti sva že drugi dan. Že od včeraj iz Trsta vso pot neutrudno dvigujeva palce in počneva vse mogoče, da bi naju vsaj opazili. Toda kaj nama pomaga, če naju voznik avtomobila le zagleda, takoj nato pa že jezno zdrvi mimo. Jeziva se na prtljago: s seboj nosiva dva natlačena nahrbtnika, poleg tega pa še šotor za štiri ljudi, ki so vajeni udobja. Nekega šoferja sva videla skozi sprednje steklo njegove »kripe«, ko je izza volana z iztegnjenim prstom pokazal najprej na cesto, kjer sva imela razstavljeno svojo kramo, takoj nato pa je z istim prstom pomenljivo povrtal v glavo. Je hotel reči, da naju ne more vzeti v svoj prazen alfa romeo, ker z njegovim razumom ni vse čisto v redu?

Tega smo se avtostoparji že zdavnaj navadili. Tisti vozniki, ki štoparje jemljejo s seboj, ustavijo vedno, ne glede na to, koliko prtljage jim boš stlačil v prtljažnik. Tako se je včeraj dogajalo tudi nama dve. Kar dvakrat sva se vozila v avtomobilu, kjer nas je bilo pet in smo si vso kramo porazdelili po kolenih, pa se ni nihče jezil zavoljo tega. Jezijo se tisti, ki drvijo mimo tebe in ti kažejo osle.

K sreči se vsake toliko časa mimo »prifijaka« razmajan spaček ali pa katrca, ki od zunaj in znotraj vsa cveti. Prijazno ti ponudi svojo notranjost, ki sicer ni kdovekako udobna, je pa polna vselega razpoloženja. Tri Italijanke, ena bolj jezična od druge, naju v Agordu zvabijo v svojo ka-

tro. Ker najbrž precej čudno pogledujem, me tista, ki me je povabila na svoja kolena, začudeno vpraša:

»Kaj je, se bojiš?«

Žal smo se morali posloviti že v Cencenigheju...

Preštevava korake po cesti skozi noč. Daleč za nama dva žarometa razmakneta temo in smreke ob robu ceste srebrno zažarijo. Oslepljena kot dva zajca v nenadni svetlobi vidiva, kako se reflektorja premakneta mimo naju, za njima pa se dve rdeči lučki izgubljata v ovinku pred nama. V temi, ki sledi eksploziji svetlobe, se Jusko zaleti v tablo ob cesti. Andrász. Za ovinkom se prikažejo hiše. Posteljeva si na krompirjevi njivi, tako da enostavno zlezava pod plahto nerazpetega šotora. Jaz bi sicer rad naprej, peš bi hodil vsaj še do Pieve di Livinallonga, pa pod težko ponjavo šotora skoraj v trenutku zaspi. Vidi se nama, da sva že v hribih.

V začetku je bil Kaos. Ognjene strele so švigale med gorami in zvezde so padale z neba. Tako je bilo vsaj videti, če si seveda imel dovolj bujno domišljijo. V tisti noči pa bi se lahko stiskalo srce tudi človeku brez vsakršne domišljije. Potem ko je severni veter premagal zahodnik in odnesel oblake s točo drugam, je ostala samo še noč in zvezde, ki so si spet našle zavetje na svodu teme nekje daleč od tega sveta. In potem je prvi sončni žarek poškilil skozi škrbino med gorami in nas našel na Passo Sella, ko smo spet postavljali pokonci premočene plahte podrtih šotorov in ocenjevali razdejanje, ki ga je za seboj pustil »vesoljni potop«.

ABRAMOV RAZ

Veter. Oprana južna stena Piz de Ciavazesa se mokro blešči v žarkih dopoldanskega sonca. Uredim si stojišče pod veliko streho, izpod katere kaplja voda, in ko Pavle pripleza do mene, je spet on na vrsti, da prevzame vodstvo naslednjega raztežaja. Medtem ko ga varujem, se iz sončne stene oziram v razburkano morje južnih dolomitskih vrhov in prepoznavam znane oblike med gorami, ki jim še dolgujem svoj obisk. Baročne čipke Rosengartenske skupine in Latemarja se daleč na jugu izgubljajo v igri barv med svetlobo in sencami. Pale di San Martino so ostro začrtane na ozadju meglá iz Padske nižine.

Ozadje v arabeskah, spredaj pa čokata Marmolada, bela kraljica Dolomitov. Azurna modrina njenega ledenega hrbta je pravo nasprotje rdeče rjavim gotskim zvonicam okoli nje. Kraljica, ki za gíavo prekaša svoje podložnike.

Pogled proti Civetti zapira velikanska stena Sass Pordoija. Šele od tod lahko vidim, kako visoka je v resnici. Podatki v plezalnem vodniku govorijo o osemsto metrih višine, toda ko sem to steno gledal s prelaza Sella, sem podvomil v številke. Tako obupno slabo je razčlenjena, da je videti mnogo nižja, kot je v resnici. Čeznjo pršijo mogočni slapovi deževnice. Med temi slapovi, ki nastanejo vsako pomlad, ko se v gorah tali sneg, je Heinz Mariacher spelial plezalno smer, ki jo je imenoval Via Niagara. Tedi in Koki sta zjutraj vstopila vanjo. Vidim samo dve drobni packi v prostanstvu velikega črnega zidu, prek katerega drvi voda. Bela pika je spodaj, le malo nad njo je rdeča, toda vem, da sta v resnici najmanj trideset metrov narazen.

Kljub vsem svojim razsežnostim pa je ta stena le delček trdnjavskega obzidja, ki obkroža celotno Sellino skupino. Samo dve globoki, divji dolini, dva ozka portala vodita na planoto, s katere se dvigajo najvišji vrhovi. Val Lasties, ladinska dolina čarovnic, je pod nama, nad njo pa se dviga skoraj pravilna piramida Piz Boéja, razglednega vrha, ki menda nima primere v Dolomitih.

Spodbudno se režim Pavletu, ki z rokami visi na »tramvajcu« — in počiva. (»Tramvajac« je oprimek, ki se ga lahko oprimeš kot ročke med vožnjo s tramvajem po Zagrebu.) Potem poskusi nadaljevati proti desni. Dvakrat začne in se dvakrat spet vrne do tistega velikega oprimka. Malce mi je tesno pri duši: če je že njemu tako težko, kako bo šele meni. Pavle poskusi še tretjič. S konico plezalnika poišče nekaj, kar naj bi bilo stop, gladko ploščo in svoje dlani pa izdatno napraši z magnezijevim prahom. Nagonsko stisnem k sebi vrv, ko se mi zazdi, da je njegova noga za milimeter zdrsnila z nevidnega stopa in se za trenutek zatresla od napora. Mišice rok, ki gole silijo iz kratke majice, se napnejo in obdržijo teža telesa na konicah prstov. Potem splet kit in mišic njegovega bodibilderskega telesa izgine za robom, kjer je plezanje spet lažje. Z naglico mu podajam še zadnje metre vrvi, dokler mi ne zakliče, da je na stojišču in naj se pripravim.

Kar naenkrat se znajdem na tistem razkošnem oprimku, kjer je Pavle še pred kratkim tako veselo »počival« in vem, da si jaz kaj takega ne morem privoščiti, ker sem prešibak v rokah. Bela sled magnezija mi daleč na desni pokaže ozko vodovodno poklino, v katero stlačim štiri prste desnice in se brez strahu prevesim nad globino. Noge zanihaajo in skoraj brez na-

pora se prekobalim na poličko in okoli raza.

In spet je vse tako kot prej. Dolomiti, sonce in temno modro nebo nad gorami. S ceste pod steno je spet slišati hrup avtomobilov, ki ga med plezanjem možgani niso imeli časa zaznavati. Na stojišču s Pavletom začneva debatirati o težavnostnih stopnjah, ko pa med seboj primerjava najine dlani, nama je kmalu vse jasno: spodnja sedmica za njegove lopataste šape in le dobra šestica za moje »kirurške« roke s finomehničnimi prstki.

In tako je Abramov raz Piz de Ciavazesa postal moja prva sedmica.

* * *

S Pavletom sva si med ogledovanjem stene Sassolunga (Langkofel) nad taborom v njej zamislila novo smer in jo danes zjutraj poskusila izpeljati. Prvenstveno sva preplezala le varianto, višje zgoraj pa sva razočarana naletela na galerijo svedrovcev, ki jih je nekdo zavrtal v skalo že pred nama. Slabe volje sva sestopila čez steno po nekakšni rampi in se že do kosila vrnila nazaj do šotorov.

Popoldne iščeva nadomestilo za najino jutranjo »polomijo« in Tine nama predlaga smer bratov Messner v drugem Sellinem stolpu.

MESSNER

Pred leti sva z Ines plezala v dolomitskih Petih stolpih (Cinque torri d'Averau). V Velikem stolpu (Torre Grande) sva plezala dve »ženski« smeri. Via Miriam je imela zelo gladko spolirane oprimke zaradi prijemanja nešteti rok, saj si jih tu naveže kar podajajo druga za drugo. Pod Olgino smerjo (Via Olga) pa sva naletela na televizijsko ekipo, ko so z Reinholdom Messnerjem na čelu snemali »climberje« (športne plezalce) na neki skali. Mimo njih sva morala hitro vstopiti v steno, da jim nisva motila kadra. Ko pa sva plezala že dva raztežaja višje, so objektiv kamere usmerili v naju. Jaz sem se postavil v »filmsko pozo«, Ines je pomahala, Reinhold pa je bil jezen (takrat sva bila oba z Ines še precej otročja).

Reinhold Messner je leta 1968 z bratom Güntherjem v Alpah preplezal nekaj smeri, ki pomenijo pomembne mejnike v zgodovini alpinizma. Pozneje je postal znan kot »osvajalec« najvišjih vrhov sveta in danes ga najširša svetovna javnost pozna kot človeka, ki naj bi svoje vrhunce doživljal ob vzponih v Himalaji, le malokdo pa ve za njegova dejanja v Alpah.

Reinhold in Günther sta tistega daljnega leta 1968 v dolomitskem Sass dla Crusc (Sasso della Croce) preplezala smer, ki je že skoraj zgodovinskega pomena. Ključno mesto tiste smeri je ponovilo že več ponavljalcev, toda še nihče za ga ni lotil kot

prvi v navezi (po podatkih iz leta 1985); Danes se tam pleza po varianti, nekakšnem »obvozu«, ki ga je odprl Heinz Mariacher leta 1981 ob prvi ponovitvi. Torej je ta smer na svojo prvo ponovitev morala čakati celih trinajst let! Tisto mesto, ki sta Messnerja ocenila z oceno VI + kot »mejo človeških zmogljivosti«, pa je danes, ko je meja možnega odprta navzgor, ocenjeno z zgornjo sedmo stopnjo (VII +). Kdo je tisti raztežaj splezal kot prvi v navezi, Reinhold ali Günther, pravzaprav sploh ni pomembno; dejstvo je, da sta bila oba Messnerja že pred dvajsetimi leti krepko pred svojim časom.

Pozneje sta bila skupaj v odpravi na Nanga Parbat v Karakorumu. Tam je svoje življenje pustil Günther, medtem ko se je mlajšemu bratu uspelo izveči. Reinhold je pozneje velikokrat zahajal v Himalajo in pri tem dosegel vrhunec leta 1986, ko je kot prvi človek stopil na zadnji vrh, ki je še manjkal v njegovi »zbirki« osem tisočakov. Končno si je lahko oddahnil od te nesmiselne dirke, z njim pa tudi vsi, ki so nekaj več vedeli o alpinizmu.

Meja 8000 metrov je pravzaprav umetna, postavili smo jo ljudje, ki vse merimo v metriskem sistemu. Gore so pač toliko visoke kot so in se ne menijo za neke umetno izmerjene višine in razdalje, ki smo jim jih določili ljudje.

Reinhold Messner na ni bil le navaden »zbiralec« najvišjih vrhov, kar danes lahko očitamo mnogim. Če je to postal v končnici, ko mu je manjkalo le še nekaj osem tisočakov, to ni njegova krivda. Javnost je od njega skorajda zahtevala, naj bi bil prvi, ki bi mu to uspelo.

V Himalaji, najvišjem gorstvu tega sveta, je s svojim zgledom uvedel nekatere nove načine plezanja na najvišje vrhove. Leta 1975 sta s Petrom Habelerjem v alpskem slogu priplezala na vrh Hidden Peak oz. Gasherbruma I. S tem sta v Himalajo uvedla način plezanja, ki je bil tak kot v Alpah, torej v navezi, brez pomoči višinskih nosačev in brez postavljanja višinskih taborov. Leta 1977 se je Reinhold sam odpravil na Nanga Parbat, kar je pomenilo začetek himalajskega samohodstva. Leta 1978 sta prav tako s Petrom Habelerjem kot prva človeka stala na vrhu Mount Everesta brez pomoči dodatnega kisika iz jeklen. Leta 1980 je sam (razumljivo: brez kisikovih bomb) s kitajske strani dosegel vrh Everesta po delno novi smeri... Alpski slog, odklanjanje dodatnega kisika, solo vzponi...!

Pred dvajsetimi leti sta Günther in Reinhold Messner preplezala tudi novo smer v drugem stolpu nad prelazom Sella. Splejala sta jo v steni, ki je od spodaj videti precej grozljiva. V njej si skorajda ne moreš zamisliti smeri brez pomoči klinov in tehničnega plezanja. Pa vendar sta Mes-

snerja tam našla prehode, ki komajda segajo v zgornji del težavnostne lestvice v prostem plezanju.

EKSTAZA GIBANJA

Bizarna črna stena. Ni visoka, pa tudi nizka ni. Stena brez tistih razsežnosti, ki v človeku zbuja občudovanje in hkrati strah. Stojiva pod to čudno črno steno in mečeva kamenček. Žreb naj odloči, kdo od naju bo začel plezati v prvem raztežaju. Kamenček povsem po naključju spet izbere mene.

Samo dobrih dvesto metrov je visoka ta stena. Dvesto metrov — in vendar dovolj za štiri ure zamaknenosti, za štiri ure, ko ti iz misli zbeži vse, kar je povezano z običajnim življenjem in normalnim svetom. Ostane ti le občutek, da se ves čas giblješ na meji stvarnega, včasih že onkraj nje, ko čutiš, da naslednjega previsa ne boš več zmogel. In vendar ga preplezaš. Ob trenutkih negotove napetosti se ti vsakič prikažejo nove in nove možnosti. Ko takrat iztegneš roko, zgrabiš nov oprimek. Ni ti ga treba iskati, ker veš, da je tam. Ker veš, da mora biti tam, in tudi v resnici je tam. Tako se ponavlja že ves čas.

Začuden sem, vznemirjen, navdušen sam nad seboj, navdušen sem nad skalo, ki se mi je prej zdela mrtva, hladna, neprijazna. Navdušen sem, ker čutim, kako se mi ne po kapljicah, ampak kar v deročem hudourniku spet vrača veselje do plezanja, ki je v zadnjih dneh začelo v klobčič navijati nitke svojega nesmisla. Tisti, ki je že kdaj doživljal ekstazo gibanja nad praznino, bo to razumel. Kričal bi, tulil bi od veselja in vznemirjenosti, pa si ne upam, ker bi si tako pokvaril vso veličino trenutka.

Vrvi je konec. Za seboj sem potegnil vseh petdeset metrov, ki me vežejo z resničnostjo, pa bi tako rad še naprej, naprej v neskončnost.

* * *

Ko sta se prva YU ponavljalca »Messnerja« (Čizmek-Kozjek 1983) po turi vrnila v tabor, sta bila vznemirjena, a obenem razloščena. Izjavila sta, da sta čisto izgubila veselje do plezanja, saj si ne moreta predstavljati lepšega plezanja, kot sta ga bila pravkar doživela. Kaj bosta zdaj počela? (No, Maurice Herzog bi jima prišepnil, da se še vedno najde druga Anapurna.)

Ta anekdota še najbolj okarakterizira smer. Ob nastanku se je je držal sloves skrajnega in je dolgo čakala na ponovitev. Dasi kratka, je smer izrednega zgodovinskega pomena, saj pomeni v Dolomitih približno isto kot v Julijcih Cozzolinova zajeda, torej preobrat od tehnike k prostemu plezanju...

Tine Mihelič: Dolomiti — plezalni vodniček